

Wildschade is te voorkomen

K. Rotteveel

In het vorige nummer van 'Huid en Haar' schreef W.J. Doude van Troostwijk in zijn artikel Wild en wildschade in de Nederlandse bosbouw dat er „... *vele maatregelen bestaan om bomen individueel of per vak te beschermen*”. Op het hele scala van wildschade-preventieven ging de auteur niet verder in. Dat gebeurt wel in het recent verschenen Kenmerkenblad hoofdstuk W5 (Wildafweermiddelen). Hieronder volgt een samenvatting daarvan, voor zover dat aansluit op het artikel van Doude van Troostwijk. Verdere informatie, zoals leveranciers, maten enz., is te vinden in genoemd Kenmerkenblad, verkrijgbaar bij De Dorschkamp, postbus 23, 6700 AA Wageningen.

Wild, of liever gezegd onze fauna, kan vooral in jonge opstanden schade aanrichten. Grof wild, zoals rood- en damwild, heeft loof, knoppen, en jonge scheuten op het menu staan. Afhankelijk van onder andere voedselaanbod en recreatiedruk wordt ook bast gegeten. Bastvraat, doorgaans schillen genaamd, wordt ook door diverse knaagdieren beoefend. Verder wrijven herten en Reeën hun kop en gewei tegen jonge bomen. Enerzijds om een territorium af te bakenen, anderzijds om huidresten van het gewei kwijt te raken. In oudere opstanden worden veelal scheefstaande bomen in de nabije omgeving van water, zandige plaatsen of modder, ge-

bruikt als schuurplaats. Zwart- en roodwild schuurt de huid na het zoelen, het nemen van een modderbad, tegen de ruwe schors, om aldus ongedierte kwijt te raken.

Al deze activiteiten – vraat, schillen, vegen en schuren – kunnen schadelijk zijn, of schade tot gevolg hebben. Met name wanneer produktie van kwalitatief hoogwaardig hout als doelstelling geldt. Het groeiproces (kwaliteit en kwantiteit) wordt nadelig beïnvloed door het wild en preventief optreden is dan gewenst.

Preventieven

Afgezien van wildregulatie door afschot enz. kan men schade voorkomen door het plantsoen tegen wild te beschermen met technische hulpmiddelen. Deze zijn te verdelen in:

- boombeschermers,
- smaak- en geurstoffen,
- rasters,

Deze middelen maken het plantsoen onbereikbaar voor het wild of onaantrekkelijk als voedsel, schuur- en/of veegobject.

Boombeschermers

Met boom-/plantsoenbeschermers worden individuele bomen beschermd tegen wild. De individuele bescherming heeft ten opzichte van de groepsbescherming (zoals het gebruik van rasters) twee belangrijke voordelen. Op de eerste plaats treedt bij defecten alleen schade op aan de betrokken boom en niet aan de hele opstand. Denk hierbij aan het effect van een gat in een afrastering vergeleken bij een gat in een boomkorf. Verder wordt

Veeg- en schil schade door Reeën.

het wild niet belemmerd om te gaan en staan waar het wil. Het leefgebied van de soort waartegen het plantsoen wordt beschermd, wordt dus niet verkleind.

Boombeschermers zijn er in allerlei soorten. Allereerst zijn er de zogenaamde *boomkokers*, kokers gemaakt van plastic folie, die om de stam van jong plantsoen worden aangebracht om aldus vooral schilshade te voorkomen. Dergelijke kokers hebben overigens geen stimulerende invloed op de groei van het plantsoen. Dit in tegenstelling tot de sinds enige tijd in de belangstelling staande boom(groei)kokers, die dit effect wel hebben. Deze kokers van stevig kunststof omsluiten zowel stam als kroon van jong plantsoen, waardoor in de koker een voor de boomgroei gunstig klimaat ontstaat. Overigens beschermen deze boom(groei)kokers het plantsoen ook goed tegen wild.

Boommanchetten zijn spiraalvormige kokers, gemaakt van geperforeerd pvc. De spiraalvorm voorkomt dat bij toename van de stamdiameter de stam in de manchet groeit; de perforatie dient ter voorkoming van schimmelvorming. Deze boombeschermers voorkomen veeg- en schilshade, maar werken niet afdoende tegen vraat van Konijnen,

Hazen en muizen. Vooral muizen kunnen tussen de openingen in de spiraal de bast aanvreten.

Door de stam van jonge bomen (diameter vanaf circa 10 cm dbh) te ontwikkelen met een net kan met name schil- en schuurschade door herten worden voorkomen. Bandvormig *boomnet* wordt daartoe in een spiraal om de stam gewikkeld en vastgeknoopt. Door voor enige overlap te zorgen geven boomnetten ook bescherming tegen konijnen-schilshade. Alhoewel boomnet enigszins elastisch is, blijft tijdig verwijderen noodzakelijk om ingroeien te voorkomen. In parken, boomgaarden en andere objecten buiten bosverband wordt soms gebruik gemaakt van *boomkorven*. Dit zijn constructies van draad, die verankerd worden met behulp van een paaltje. Boomkorven beschermen, mits ze groot genoeg zijn, niet alleen de stam, maar ook de scheuten. Vooral de maaswijdte is bepalend voor het effect. Op landgoederen worden grotere bomen nogal eens met houten korven beschermd tegen veevraat. Boomkorven moeten regelmatig vervangen worden om ingroei shade te voorkomen.

Naast boomkokers, boommanchetten, boomnetten en boomkorven bestaan er nog vele andere boombeschermers, die alle gemeen hebben dat ze schade aan de individuele boom tegengaan. Omdat deze minder gebruikelijk zijn in Nederland, zal ik daar niet verder op ingaan.

Foto linksboven:
Boomnet.

Foto rechtsonder:
Boommanchet (kunststofspiraal).

Geur- en smaakstoffen

De toepassing van geur- en smaakstoffen berust op òf het onaantrekkelijk maken van geur en smaak van het plantsoen, òf het te weeg brengen van een vluchtreactie. Belangrijk hierbij zijn vooral het bekende middel *AA-protect* (van Stahler) tegen Konijnen en Hazen, en *Wobra*, een middel tegen het schillen door herten en Reeën. Beide chemische middelen veroorzaken een voor het wild onaangename smaak. Verder zijn ze niet giftig en in het algemeen onschadelijk. Gebruik van AA-protect schijnt soms echter gepaard te gaan met groeiremmende verschijnselen. Minder algemeen bekend en toegepast is het gebruik van *mest van grote predatoren*, zoals Leeuw en Tijger. Wild reageert op de geur die deze mest verspreid door te vluchten. Overigens werken deze geurstoffen betrekkelijk kort en zijn ze moeilijk verkrijgbaar. De toepassing in de praktijk is dan ook beperkt. Geurstoffen kunnen, al naar gelang de geursterkte, bomen dan wel opstanden beschermen.

Rasters

Rasters zijn in Nederland een bekend verschijnsel. Vermoedelijk is nergens ter wereld de drang om bezit – of het nu een tuin, een opstal of een bos betreft – te voorzien van een afrastering zo groot als in ons land. De fabrikanten hebben daar goed op ingespeeld: de keuze uit afrasteringen is enorm groot. Voor de bosbouw zijn vooral van belang het meerkantig vlechtwerk, Ursus- en Tornado-vlechtwerk, puntdraadrasters en elektrische

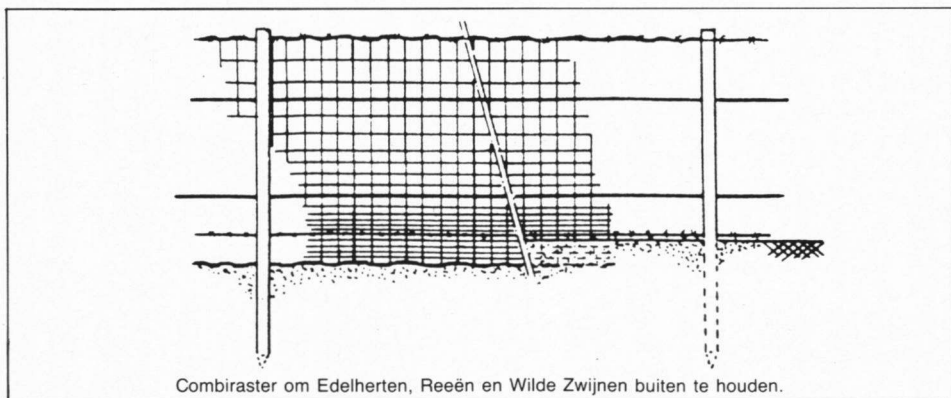
rasters. Interessant zijn daarnaast de verschillende soorten palen die worden aangeboden, evenals diverse doorgangen en het te gebruiken gereedschap.

Het gebruik van rasters is bij grootschalige objecten financieel aantrekkelijker dan het gebruik van boombeschermers. In kleine objecten kan soms beter individuele bescherming worden toegepast. Immers, rasters versnipperen het leefgebied van het wild en beperken het bovendien. De Veluwe is daar een duidelijk voorbeeld van.

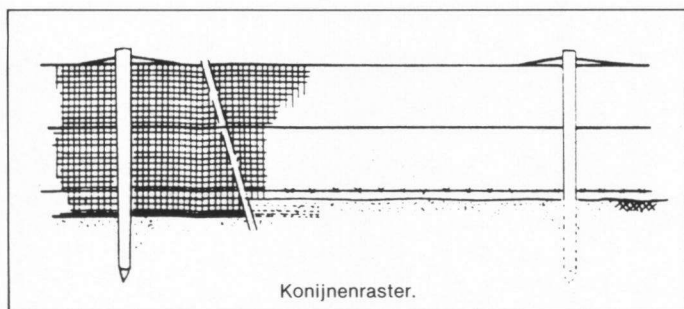
Vlechtwerk en draad

Meerkantig vlechtwerk, en met name vierkant vlechtwerk of harmonikagaas, wordt betrekkelijk weinig gebruikt in de bosbouw. Harmonikagaas, verzinkt of geplastificeerd, wordt in zware uitvoering (maaswijdte 40 mm, draaddoorsnede 2,7 mm, gaashoogte 2000 mm) gebruikt als wilde-zwijnenraster. Zeskant vlechtwerk – het bekende kippegaas – wordt vaker toegepast dan vierkant vlechtwerk. Vooral als konijnenraster, al dan niet deel uitmakend van een herten- of reeën raster.

Ursus- en in iets minder mate Tornado-vlechtwerk is vooral in bosgebieden met grofwild te vinden. Beide vlechtwerken hebben een rechthoekige maas, voorzien van een spiraalknoop. Van beneden naar boven wordt de maaswijdte steeds groter. Hierdoor houdt dit soort raster zowel klein als groot wild tegen. Bij Tornado-rasters zijn de horizontale draden bovendien gegolfd, hetgeen

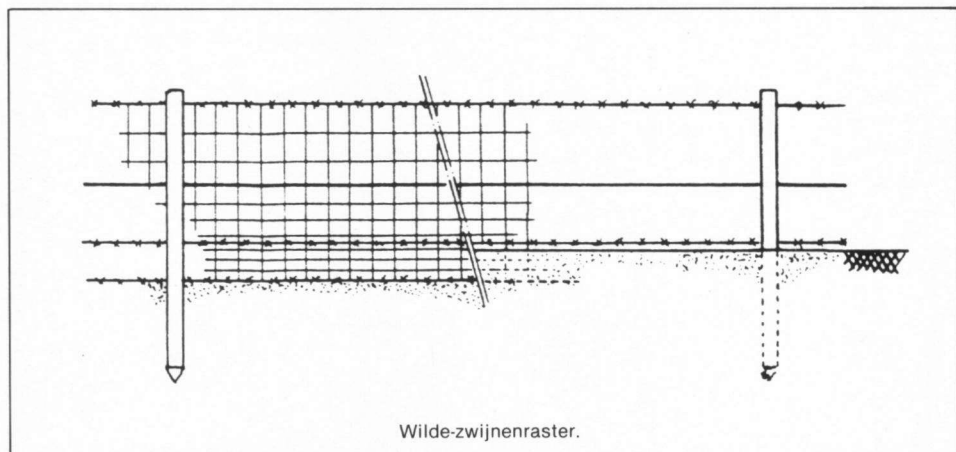

Rasterhoogte 180 cm. Geëlektrolyseerde palen 12 x 300cm; afstand 400 cm h.o.h. Lichte Ursus type 200/22. Twee spandraden midden 3,4 mm; twee puntdraden boven, en onder een puntdraad 5 cm boven maaiveld tegen wroeten. Gaas wordt 20 cm ingegraven.

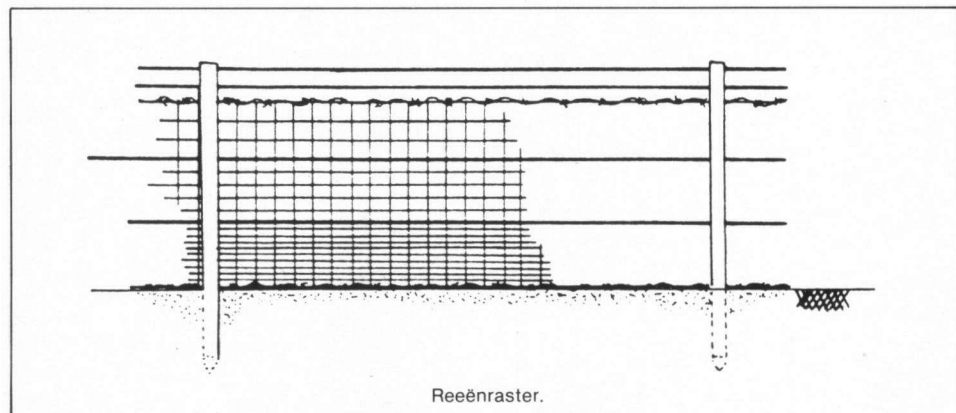
Konijnenraster.

Rasterhoogte 90 cm. Geceosoteerde palen 10 x 160 cm; afstand 300 cm h.o.h. Zeskant vlechtwerk, maat 25 x 0,8 x 1200. Spandraad midden 2,8 mm; spandraad boven 2,8 mm, 5 cm boven gaas t.b.v. spanning, onder puntdraad. Gaas 10 cm ingegraven en 20 cm vlakgelegd. Raster onder hoek van 70 graden.

Wilde-zwijnraster.

Rasterhoogte 100 cm. geceosoteerde palen 12 x 200 cm; afstand 400 cm h.o.h. Zware Ursus type 120/11. Spandraad midden 3,4 mm; puntdraad boven en onder en 5 cm boven maaiveld tegen wroeten. Gaas 20 cm ingegraven en 10 cm omgelegd.

Reeën timer.

Rasterhoogte 170 cm. Geceosoteerde palen 12 x 200 cm; afstand 400 cm h.o.h. Lichte Ursus type 145/19. Twee spandraderen midden 3,4 mm; twee puntdraden boven en onder; twee staaldraden 1,7 mm, twee spandraderen 3,4 boven. Onderkant gaas loopt over het maaiveld.

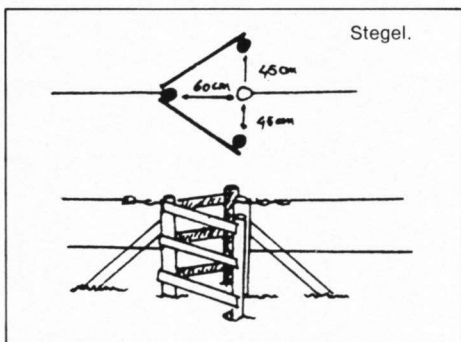
een uitstekende veerkracht en een blijvend strak raster.

Puntdraadrasters zijn vooral bekend als vee-kering. Puntdraad wordt echter ook gebruikt als onderdraad bij zwijnenrasters. Omdat wild zich vrij snel kan verwonden aan puntdraad, wordt in plaats daarvan steeds meer gebruik gemaakt van elektrische rasters met glad draad. Helaas wordt bij onderbreking van de stroomkring (bijvoorbeeld doordat een boom op het raster valt) het kerend effect van het gehele raster tenietgedaan. Anderzijds is zo'n onderbreking snel te constateren met een spanningzoeker. Controle van het raster kan dus tot een minimum beperkt worden.

Palen

Houten rasterpalen worden verreweg het meest gebruikt. Meestal gebruikt men verduurzaamde (gecreosoteerde of gewolmaniseerde) palen van naaldhout. Soms worden zogenaamde splijtpalen gebruikt: palen die worden verkregen door eike- of tamme-kastanjestammen te splijten.

Verder worden weleens metalen of kunststofpalen gebruikt. Specifiek bij het gebruik van een elektrisch raster zijn de insul-timber-palen. Deze palen van Eucalyptus geleiden geen elektriciteit, waardoor gebruik van draadisolators niet nodig is. Al naar ge-

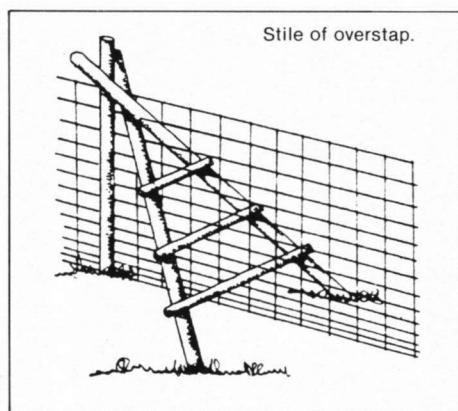

lang de functie van het raster variëren de paaldiameter en -lengte. Voor hoek- en schoorpalen wordt in het algemeen een extra zware uitvoering gebruikt.

■ K. Rotteveel, De Dorschkamp, postbus 23, 6700 AA Wageningen.

Doorgangen

De zwakke schakel in een raster wordt vaak gevormd door een doorgang. Een hek dat niet gesloten wordt, wordt door het wild altijd gevonden. De oplossing voor dit probleem is gebruik te maken van een zelf-sluitende constructie. Bekend zijn het klaphek en het tourniquet. Een andere oplossing is een stegel. Voor incidenteel gebruik is de in Engeland in zwang zijnde stile (overstap) toepasbaar. Een heel apart probleem zijn doorgangen voor intensief wegverkeer. Denk hierbij aan grofwildgebieden die toegankelijk zijn voor gemotoriseerd verkeer. Meestal maakt men dan gebruik van een zogenaamd wildrooster.

Gereedschap

Het plaatsen van een raster is een kunst op zich. Al naar gelang het te keren wild is het wenselijk het raster al dan niet in te graven. Wanneer Konijnen en/of zwartwild uit een opstand gehouden moeten worden, is ingraven noodzakelijk. Gebruikelijk is in zo'n geval een sleuf te ploegen of te graven, en daarin vervolgens de palen te zetten met behulp van een grondboor en een sleg (landbouwhamer) of een handhei. Tegen de palen wordt daarna met krammen een aantal spandraden bevestigd, die met een trekker, een handlier of een draadspanner gespannen worden. Het gaas wordt met behulp van een hekwerktang aan de spandraden bevestigd. De vrijgekomen grond wordt vervolgens weer teruggebracht in de sleuf.

Overgenomen met toestemming uit 'Bosbouwvoorlichting' 27ste jaargang, nummer 4, mei 1988, bladzijden 54-57.